

2013

דוח מסכם לשנת

מערכי שירותים יישוביים

לגיל הרך

קרן אניאס ובני שטינמץ
The Agnes & Beny Steinmetz Foundation

תוכן עניינים

מבוא	3
הגיל הרך - מה הבעיה? מה הפתרון?	4
✓ עבודת הקרן ברשויות המקומיות	5
א. תנאי סף לשיתוף פעולה עם הקרן ב. הקמת מחלקה לגיל הרך ברשות ג. תנאים מנבאי הצלחה	
✓ עבודת הקרן במישור הארצי - ממשלתי	6-7
א. משרד החינוך - הצעה להקמת מנהלת לגיל הרך ב. פורום ארצי של היחידות להתפתחות הילד בקהילה ג. כנסים מפגשים וימי עיון לאנשי מקצוע	
✓ הישגים ואתגרים בשנה החולפת בעבודה למען הגיל הרך ברשויות להן מסייעת הקרן	8-13
א. הישגים ואתגרים באופן כללי ב. מה מנסה הקרן לקדם בכל ישוב? ג. דוגמאות מהרשויות השונות להצלחות בנושאי:	
1. העלאת המודעות לחשיבות הטיפול בגיל הרך ותקציבים המוקצים 2. יצירת שותפויות בין נותני השירותים לגיל הרך 3. התמקצעות הצוותים הפועלים בגיל הרך	
התוכניות למען הגיל הרך שהופעלו השנה בסיוע תקציבי של הקרן	14
נתונים כמותיים	15-16

מבוא

הדוח שלפניכם מסכם את השנה השישית לפעילותה של קרן אניאס ובני שטינמץ לקידום תחום הגיל הרך - שנת תשע"ג (2013). הייתה זו שנה של הרחבת העשייה והעמקתה לצד גורמים רבים הפועלים למען הגיל הרך, מול אתגרים וצרכים שעולים ומתחדדים.

קרן אניאס ובני שטינמץ הוקמה לפני שבע שנים במטרה לקדם את תחום הגיל הרך במדינת ישראל. במהלך השנים בהם פועלת הקרן עבר תחום הגיל הרך במדינת ישראל שינוי גדול בעזרת גורמים רבים שחברו לעשייה בתחום זה. יחד עם זאת, תהליך זה נמצא בתחילתו, הן ברמה הממשלתית והן ברמה הרשותית, והתחום עדין חסר את האחריות, המדיניות, התקציבים וכח האדם המקצועי לצורך מתן המענים הנדרשים.

הקרן תמשיך לפעול ליצירת השינוי הרצוי בארץ בתחום הגיל הרך, בשותפות עם משרדי ממשלה, רשויות מקומיות, קרנות נוספות, ארגוני מגזר שלישי, הורים ובעיקר אנשי מקצוע חדורי אמונה בנחיצות השינוי והעשייה.

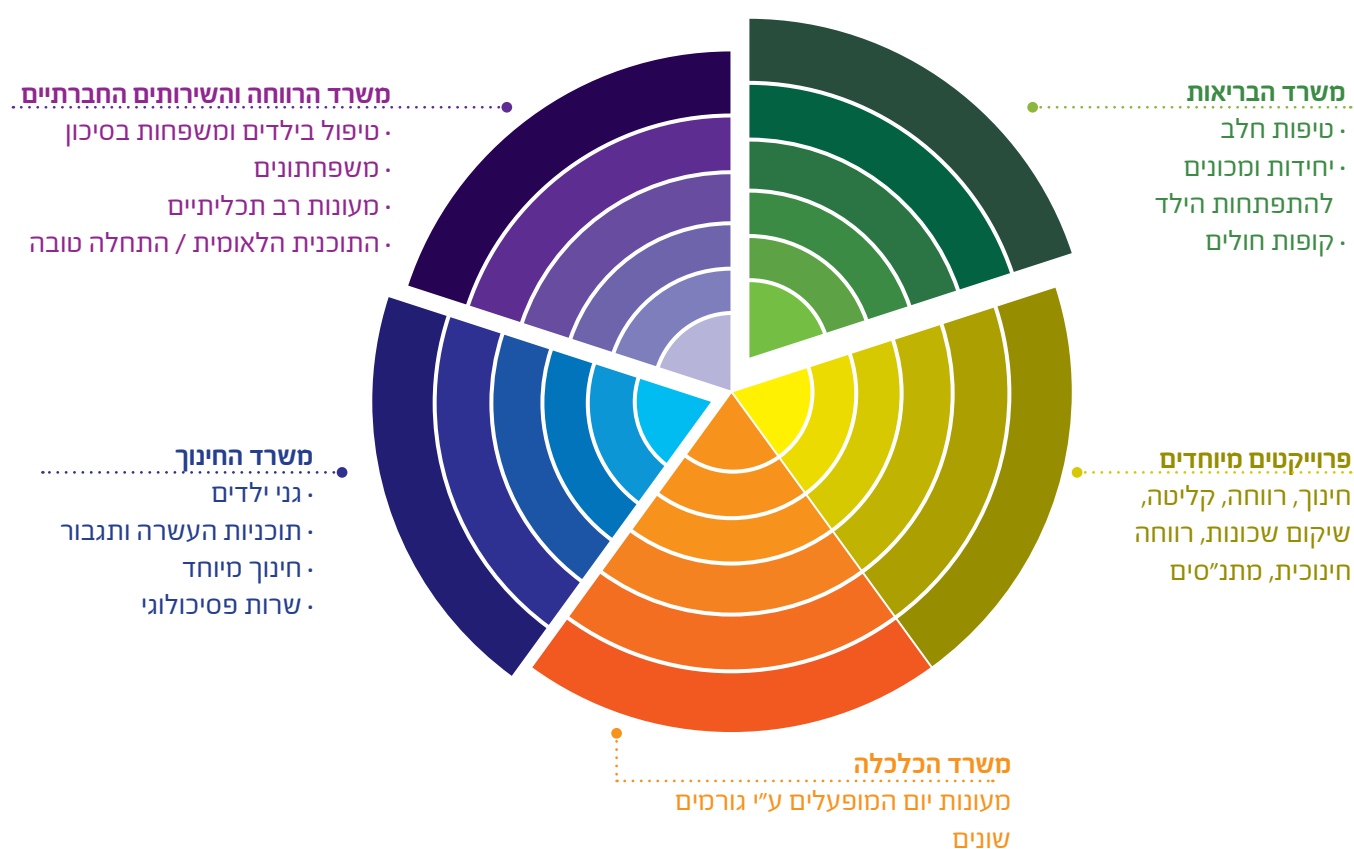
תודות גדולות שלוחות מהילדים, ההורים ואנשי המקצוע ברשויות המקומיות לאניאס ולבני שטינמץ שמאמינים בחשיבות העשייה למען הגיל הרך ומאפשרים לה להתממש.

איריס לונדון-זולטי, מנהלת קרן שטינמץ

הגיל הרך | מה הבעיה? מה הפתרון?

חשיבות הטיפול בגיל הרך כמו גם כדאיותה החברתית והכלכלית הוכחו במחקרים רבים. הבעיה המרכזית של השירותים לגיל הרך בארץ נעוצה בפיצול הרב קיים בהפעלתם. האחריות על מתן השירותים לילדים בגילאי לידה עד שש מפוצלת בין חמישה משרדי ממשלה, רשויות מקומיות, ארגונים פרטיים וארגוני מגזר שלישי.

קרן שטינמץ החליטה לקדם את תחום הגיל הרך באמצעות שיתופי פעולה עם רשויות מקומיות המעוניינות לקחת אחריות על התחום וליצור מערך שירותים מקצועי ומתואם לגילאי לידה עד שש של כל הגורמים הפועלים בתחום הגיל הרך בישוב. ההחלטה לקדם מבנה אירגוני רשותי לתחום הגיל הרך הינה תולדה של ההבנה כי אין די במרכזים לגיל הרך על מנת לספק את הפתרון המערכתי הנכון לתחום הגיל הרך ברשויות המקומיות.

הפתרון שמביא מודל העבודה לבעיה שהוצגה הוא לכאורה פשוט וניתן לסכמו תחת הכותרת **"בואו נפעל כולנו ביחד למען הילדים"**. בפועל הוא דורש שינוי בפרדיגמות של עבודה וחשיבה, מחייב את הרשות כולה לקחת אחריות על הנושא, בנחישות, להוסיף ולהפנות תקציבים לתחום הגיל הרך ולעיתים לשנות מבנים ארגוניים ופוליטיים קיימים ברשות. אבל כשזה מצליח - זו הצלחה של כולם - של אנשי המקצוע, הילדים וההורים.

עבודת הקרן ברשויות המקומיות

תנאי הסף לשיתוף פעולה עם הקרן

- בהתאם להחלטה שהתקבלה בהנהלת הקרן, הקרן פועלת, לקידום הגיל הרך, בשיתוף פעולה מקצועי עם רשויות מקומיות ש:
1. מודעות לצורך בקידום ופיתוח השירותים לגיל הרך שהן מספקות לתושביהן
 2. מוכנות לקחת אחריות על השירותים לגיל הרך מגיל לידה
 3. מוכנות להקים יחידה לגיל הרך במסגרת אגף החינוך ברשות, ולמנות איש מקצוע לעמוד בראשה.

הקמת מחלקות לגיל הרך ברשויות

בתחילת הדרך, לפני כשש שנים, נראה היה כי יעד זה הוא בבחינת "חלום רחוק" וכי יהיה קשה מאד להשיגו. במהלך השנים התקיימו עשרות פגישות עם ראשי רשויות במטרה להעלות למודעות את תחום הגיל הרך, את נחיצות השירות העירוני ואת אופי השותפויות המתחייבות מכך.

כיום מתקיימות מחלקות לגיל הרך במספר הולך וגדל של רשויות מקומיות שברובן הן פרי הדיאלוג עם הקרן והשפעתן רחבה מאד בארץ:

- נתניה** שהייתה החלוצה בבניית אגף לגיל הרך (לידה-שש) תחת מנהל החינוך.
- פרדס חנה ואור עקיבא** שהפכו את מנהלות המרכזים לגיל הרך למנהלות מחלקות לגיל הרך ברשות.
- קצרין, חצור, צפת וחדרה** בהן מונתה מנהלת לתחום הגיל הרך ברשות באחריות של גילאי לידה-שש.
- בת ים** שהיא כיום העיר השנייה שהקימה אגף לגיל הרך באופן מוסדר במנהל החינוך.
- חולון** שעומדת להקים מחלקה לגיל הרך.
- מועצות אזוריות שדות נגב ועמק המעינות** שפועלות כיום לפי מודל זה.
- הקרן פועלת גם בטירת כרמל, קריית אתא, כרמיאל ומגדל העמק בהן טרם הוקמה מחלקה לגיל הרך ברשות.

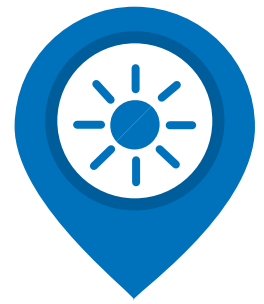
תנאים מנבאי הצלחה

אנו מעריכים כי ההצלחה המתבטאת בקידום התפתחותי של ילדים, בשיפור באיכות חייהם ובמתן הבסיס הדרוש להם לחיים טובים ולמימוש הפוטנציאל שלהם, מתחילה בגורמים מנבאי הצלחה כגון:

- ✓ ראש רשות מחויב לילדי הרשות ולמשפחותיהם, מצהיר על כך ומגבה תקציבית.
- ✓ מינוי של איש מקצוע מיומן בראש מערך השירותים לגיל הרך ברשות. (כישוריו: מומחיות נרחבת בגיל הרך, בעל יכולת ליצר עבודה מערכתית ושותפויות).
- ✓ שותפויות, מחויבות וקשרי עבודה טובים בין השותפים העירוניים למערך השירותים לגיל הרך (בעיקר: בריאות חינוך ורווחה)

העדויות שהוצגו בדוח המסכם של פעילות הקרן בשנה שעברה, מצביעות על כך ששינוי מערכתי, כאמור, מביא לשיפור ניכר בהישיג הילדים, תחושת השותפות של המערכות השונות ושביעות הרצון שלההורים והצוותים המקצועיים. כמו כן מצביעות העדויות על חשיבותה של מחלקה רשותית לגיל הרך לקידום, תכלול התמקצעות של העשייה למען הגיל הרך ברשות. למשל:

1. **חיזוק שותפויות** ברשות בה מתקיימת עבודה מערכתית שמובלת על ידי גורם מקצועי בעירייה ניתן להצביע על פתרון של קונפליקטים בינאישיים ומחלוקות מקצועיות דרך שולחן הועדות השונות. זאת לעומת רשויות בהן אין מערך שירותים כולל בהן ניכרים מצבים של העדר עבודה משותפת, קונפליקטים מוקצנים, ומשברים מתמשכים שיוצרים פגיעה במערכות המטפלות בילדים.
2. **יוזמות משותפות** נהלי עבודה מאורגנים ותרשימי זרימה מוסכמים הם הביטוי לעבודה המשותפת ולהחלטות בהתאם. מערך רשותי ללא ניהול על יתקשה להגיע לנהלים מחייבים לאורך זמן.
3. **קיימות ויציבות תקציבית** משאבי רשות מובטחים ואיגומי משאבים בין השירותים השונים יכולים לתת אופק מקצועי ותעסוקתי לאנשי המקצוע. בהיעדר אופק זה תהיה תחלופה גדולה יותר של אנשי מקצוע, מה שימנע פיתוח לאורך זמן, ניסיון מקצועי ובהכרח טיפול מקצועי לילדים ולמשפחותיהם.

עבודה במישור הארצי - ממשלתי

מלבד פעילותה ברשויות במקומיות וסיועה במימון תכניות התערבות לקידום הגיל הרך, הקרן פועלת גם במישור ארצי לקידום התחום. השנה נעשו פעולות הבאות:

- ✓ עבודה עם משרד החינוך וקרנות נוספות בנוגע להקמת מנהלת לגיל הרך במשרד החינוך (אחריות: לידה עד שש) בדומה למה שנעשה ברשויות.
- ✓ הקמת הפורום הארצי ליחידות הקהילתיות להתפתחות הילד.
- ✓ כנסים, מפגשים וימי עיון לאנשי מקצוע בתחום הגיל הרך מכל הארץ.

✓ משרד החינוך - הצעה להקמת מנהלת לגיל הרך במשרד החינוך (אחריות: לידה עד שש)

בממשלה הנוכחית נוצרה שעת כושר והזדמנות נדירה, למהלך משמעותי והיסטורי לקידום תחום הגיל הרך. משרדי החינוך, הבריאות, הרווחה והאוצר נמצאים כיום בידי מפלגה אחת - "יש עתיד" ולכן ניתן לפעול לבניית הדברות, איגומי משאבים ראייה רחבה וכוללת של התחום ומתן המענים הנכונים לילדים בארץ ולמשפחותיהם. כמו כן, לראשונה, נדונה, על פי ההסכם הקואליציוני, האפשרות להעברת האחריות על מעונות היום ממשרד כלכלה למשרד החינוך - דבר שהיה צריך לקרות מזמן. וחשוב מכל לראשונה, מונה סגן שר חינוך האחראי על תחום הגיל הרך, מר אבי וורצמן ממפלגת הבית היהודי שלומד את הנושא לעומקו ורוצה לחולל בו את השינוי.

במהלך השנים נעשה מאמץ על ידי הקרן לקדם שינוי מבני בתחום הגיל הרך, הן ברמה הארצית והן ברמה הרשוטית, וזאת בניסיון ליצר את הפתרון הנחוץ לבעיות השונות מהן סובל תחום זה. בשנה שחלפה התהדק שיתוף הפעולה עם משרד החינוך, שהוביל יחד עם מרכז השלטון המקומי, התוכנית הלאומית - התחלה טובה וקרנות נוספות: קרן רש"י וקרן שטיינהארט, קרן פרייס, מהלך לגיבוש מתווה לשינוי האירגוני הנדרש בתחום הגיל הרך.

כתוצאה מחשיבה שנעשתה על ידי הקרן, הועלתה הצעה להקים ברמה הממשלתית **מנהלת/רשות לגיל הרך תחת משרד החינוך**, שתעבוד בשיתוף פעולה עם משרד הבריאות ומשרד הרווחה ותהיה אחראית גם על מעונות היום. ההצעה היא:

1. להקים מנהלת לגיל הרך במשרד החינוך.
2. להעמיד בראשה איש מקצוע בעל ראייה רחבה לגבי ילדים מגיל לידה ועבודה עם משפחות.
3. למנות להנהלה המנהלת נציגים ממשרדי הבריאות והרווחה.
4. להרכיב את המנהלת ממספר אגפים: אגף הגנים, אגף המעונות (כולל משפחותונים), האגף לילדים בעלי צרכים מיוחדים (איתור וטיפול) ואגף לעבודה עם הורים.
5. להקים ברשויות המקומיות מחלקות לגיל הרך והמשפחה תחת אגפי החינוך כתמונת ראי של המנהלת הממשלתית.

סגן שר החינוך, מר אבי וורצמן, למד השנה את תחום הגיל הרך לעמקו, את המצב הקיים והשלכותיו, הבעיות והפתרונות הנדרשים, והצהיר על מחויבותו להובלת השינוי האירגוני והמקצועי המתחייב.

בפגישה שהתקיימה ביוזמתו ובמשרדו של סגן שר החינוך ביום 28.11.2013 בהשתתפות נציגי ממשלה, רשויות וקרנות שעוסקים בקידום הגיל הרך **התקבלו החלטות שהן בבחינת בשורה אמיתית למהפכה הנדרשת בטיפול בגיל הרך!** כדלהלן:

- ★ יצירת מבנה ארגוני חדש לגיל הרך ברשויות - ראייה כוללת לידה עד 6
- ★ בניית מרכזים חדשים לגיל הרך ב 10 רשויות מותנה בשינוי המבנה הארגוני (מינוי מנהל תחום לגיל הרך ברשות)
- ★ ליווי מקצועי למרכזים החדשים והבטחת ההפעלה
- ★ ליווי מקצועי למרכזים הוותיקים והבטחת הפעלה
- ★ המודל יוחל בהדרגה בכל הרשויות המקומיות אבל גם במשרד החינוך עצמו- אחריות מהלידה תחת מנהלת אשר תתכלל את עבודת 4 המשרדים: בריאות, רווחה, חינוך וכלכלה לטובת קידום ילדים בגיל הרך ומשפחותיהם.
- ★ הענקת סמל מוסד ותקציב הפעלה למרכזים לגיל הרך כמו כל גן / ב"ס שיסייעו לרשויות להבטיח את המשך הפעלתם ולהפסיק את התלות בתקציבי תורמים.
- ★ הקמת ועדה (שתכלול גם נציגים של משרדי הרווחה הבריאות והכלכלה) אשר תלווה את תהליך היישום.

✓ הקמת הפורום הארצי ליחידות הקהילתיות להתפתחות הילד

היחידות הקהילתיות להתפתחות הילד הינן שירות מאד משמעותי לילדים ולהוריהם וכן לצוותים בגיל הרך. יחידות אלו מוקמות בדרך כלל על ידי הרשות המקומית / המתנ"ס המקומי בסיוע של קרנות פילנתרופיות מתוך הכרה בחשיבותן הקריטית לגדילה תקינה של ילדים.

ביחידות ההתפתחותיות פועל צוות פרא- רפואי ורגשי שעוסק באבחון וטיפול בילדים בגיל הרך. כל יחידה מתנהלת באופן עצמאי ומתמודדת עם סוגיות מקצועיות ותקציביות.

המדינה לוקחת אחריות מינימאלית על תפעולן של היחידות הטיפוליות האלה (באמצעות קופות החולים), אם כי היא מפקחת עליהן מבחינה מקצועית (משרד הבריאות). תקציבן של היחידות יכולתן לשרוד לאורך זמן הוא נושא קריטי בתחום הגיל הרך. בשל מצוקת התקציבים ויכולת ההתמקצעות של היחידות, פנו נציגות של יחידות כאלה מרחבי הארץ לקרן שטינמץ וקרן רש"י, הפועלות להקמה והפעלה של יחידות טיפוליות במסגרת מרכזים לגיל הרך, בבקשה לסייע להן להקים פורום ארצי של נציגי היחידות שיפעל מול משרדי הממשלה וקופות החולים לקידום המטרות הבאות:

- ✓ שיפור השירותים הניתנים על-ידי היחידות להתפתחות הילד.
- ✓ מימוש הזכויות של הילדים בגיל הרך לקבל טיפול נגיש, ברמה מקצועית נאותה ואיכותית, בהתאם לצרכיהם.
- ✓ הכרה בחשיבות הגיל הרך בקרב קובעי המדיניות, ולמען הקצאת משאבים ממלכתיים להפעלת היחידות להתפתחות הילד.
- ✓ קידום המקצועיות של העובדים הפרא-רפואיים והמטפלים הרגשיים.
- ✓ קידום מעמדן של היחידות הטיפוליות להתפתחות הילד ויצירתן הכלכלית, כך שיוכלו לספק שירותים איכותיים לאורך זמן.

השנה, אחרי עבודה של למעלה מארבע שנים, הוקם הפורום בשיתוף פעולה של גורמים מקצועיים רבים, ויצא לדרך לקידום המטרות כאמור על פי תוכנית עבודה מסודרת. **גם מהלך זה, אם יצלח, יביא בשורה ותקווה לאלפי ילדים הורים ואנשי מקצוע ברחבי הארץ.**

✓ כנסים, מפגשים וימי עיון לאנשי מקצוע בתחום הגיל הרך מכל הארץ

השנה פעלו, בעידוד הקרן, פורומים של אנשי מקצוע מרשויות רבות שנפגשו מספר פעמים בשנה על מנת לבסס קשרי עבודה והפריה הדדית. הפורומים מוקמים ומנוהלים על ידי אנשי מקצוע מהרשויות הנמצאות בקשר עם הקרן. השנה התקיימו המפגשים כדלהלן:

1. **תכניות מעג"ן** יום מפגש משותף עם תכנית מעג"ן **משרד החינוך**. המפגש נועד להפגיש אנשי מקצוע העובדים בתכנית מעג"ן ברשויות שונות ללמידת עמיתים, העלאת דילמות והשונות שבהפעלת התוכנית. במפגש שנערך בשיתוף האגף לחינוך קדם יסודי- גב' וינוקור- רכזת תכנית מעג"ן ארצית ורכזות ומחוז מרכז וצפון של תכנית מעג"ן.
2. **התקשרות (Attachment)** בשיתוף עם **המרכז הבינתחומי הרצליה** המפגש עסק בהבנת ההשפעה של התקשרות של מבוגרים על ההורות לילדיהם. העברת המפגש לצוותים שונים מהרשויות השונים התאפשרה תודות לפרופ' מיקולינסר וצוות הפקולטה לפסיכולוגיה במרכז הבינתחומי בהרצליה.
3. **משפחות בסיכון** גבוה בשיתוף **מכון חרוב**. אחד האתגרים המשמעותיים של צוותי הגיל הרך הינו שילוב ילדים בסיכון ובסכנה בתכניות התערבות וטיפולים התפתחותיים. היום נערך תודות לשיתוף עם מכון חרוב בניהולו של פרופ' בן אריה ועסק בהבנת המצוקות והתהליכים שעוברות משפחות המפגש בסיכון במגען עם הממסד וחשיבה לגבי דרכים להגברת שיתוף הפעולה איתן.
4. בנוסף מתקיימים באופן קבוע מפגשים של **פורום של אנשי מקצוע מטעם המרכזים לגיל הרך שעובדים בטיפות חלב**. הפורום פועל בקביעות, מונה כ 20 אנשי מקצוע וזוכה כבר להכרה מקצועית בשדה. השנה נערכו שני מפגשים בנושא תפקיד קלינאית תקשורת בטיפול בתינוקות ובנושא איתור נשים בדיכאון אחרי לידה ודרכי טיפול יעילות.

מה קרה בשנה החולפת בתחום הגיל הרך ברשויות להן הקרן מסייעת ?

הישגים ואתגרים - באופן כללי

לאחר ניתוח הנתונים שהועברו על ידי הרשויות השונות להן מסייעת הקרן ניתן להצביע על מספר השגים ועל מספר אתגרים המאפיינים את העשייה למען הגיל הרך במרבית הרשויות כדלהלן:

הישגים - מה כבר קורה?

- ✓ הרחבת הפעילות בתחום הגיל הרך והעלאת המודעות לחשיבותו.
- ✓ קיום צוותי היגוי לגיל הרך בהשתתפות כל נותני השירותים לגיל הרך בישוב.
- ✓ הרחבת שותפויות במתן השירותים לגיל הרך.
- ✓ פעולות להתמקצעות אנשי המקצוע הפועלים בתחום הגיל הרך בעיר.

אתגרים - מה עדין לא קורה?

- ✗ עדיין חסרים משאבים מובנים לגיל הרך, דבר המוביל לעבודה פרויקטאלית, נתמכת תרומות זמניות המקשות על רצף פעילות.
- ✗ עדיין קיים קושי בהרחבה ובשימור שותפויות.
- ✗ עדיין קיים קושי ארגוני של תכלול התחום ועבודה בשיתוף כל השירותים הקיימים במקומות שאין בהן מחלקה רשותית לגיל הרך והשירות עובד באמצעות מרכז קהילתי, מתנ"ס או עמותה אחרת.
- ✗ עדיין קיימים קשיים מול קופות חולים במימון טיפולים לילדים בגיל הרך שאותרו כנזקים לכך.
- ✗ עדיין חסרה הערכה ומדידה של תכניות התערבות.
- ✗ עדיין חסרה מעורבות של נציגות הורים בהחלטות המחלקות או המרכזים לגיל הרך.

הקרן תומכת ב:

- ☐ העלאת המודעות לחשיבות הטיפול בגיל הרך והעלאת התקציבים העירוניים והממשלתיים שמופנים לעשייה בתחום.
- ☐ יצירת שיתופי פעולה ואיגומי משאבים בין כל השירותים לגיל הרך ברשות.
- ☐ התמקצעות הצוותים שעובדים בתחום הגיל הרך.

דוגמאות מהרשויות השונות להצלחה בנושאים אלה: ✓

1. העלאת המודעות לחשיבות הטיפול בגיל הרך והעלאת התקציבים העירוניים והממשלתית שמופנים לעשייה בתחום.

נתניה

✓ השנה נבנה נחנך ונפתח מרכז לגיל הרך בתרומת קרן ווינברג והביטוח הלאומי. את הפעילות המקצועית במרכז מממנת הקרן, בשיתוף עם עיריית נתניה, במשך 5 השנים האחרונות.

אור עקיבא

✓ הפצת מידעון אינטרנטי לנותני שרותים בגיל הרך לצורך הרחבת הידע ובנית שפה מקצועית משותפת.

קריית אתא

✓ השנה שופץ, נחנך ונפתח מרכז לגיל הרך בתרומת קרן קלור וביטוח הלאומי. את הפעילות המקצועית במרכז מממנת הקרן

✓ בשיתוף עם עיריית קרית אתא במשך 5 השנים האחרונות.

טירת כרמל

✓ בטירת כרמל פועל צוות בתחום ריכוז הטיפול הרגשי השואף לארגן את הנושא ברשות. בראש הצוות עומדת עו"ס במימון התכנית הלאומית ודרך עבודת הצוות מתקיימות ישיבות קבועות ונקבעים נהלי עבודה, תיאום וטיפול בין הארגונים השונים בעיר.

מועצה אזורית עמק המעיינות

✓ חיזוק הקשר והתמקצעות העבודה למען הגיל הרך בין המועצה ליושבים השונים - קיבוצים ומושבאים. הקמת המחלקה לגיל הרך הביאה לשיח אחר במועצה האזורית ובססה את המועצה כבעלת משקל מקצועי מול הקיבוצים והישובים האחרים. "נוצר קשר בין כל מנהלות הגיל הרך בקיבוצים ובין מפקחות הגנים ע"מ להגיע להסכמות והבנות הדדיות בדרכי העבודה בגנים בקיבוצים".

✓ יצירת הקשר בין מנהלות המעונות במושבאים לגנות ובאישור ההורים הועבר מידע רלוונטי לגבי ילדים שעוברים מהמעון לגן.

✓ מיסוד נהלי עבודה - מוסדו בקיבוצים נוהלי העברת המידע במעבר הילדים מיחידה ליחידה. לקיחת אחריות מלאה של מנהלות הגיל הרך על התהליך. הסדרת הנהלים פתרה קשיים רבים בקשר למעונות וליכולת המועצה לרכז את העבודה מולם.

✓ בניית צוות היגוי שלקח על עצמו להוביל את תחום הגיל הרך במועצה.

חדרה

✓ נוצר שת"פ בין המחלקה לגיל הרך ברשות והמרכז לגיל הרך שהוקם בגבעת אולגה.

✓ הוגבר שיתוף הפעולה עם אחיות בריאות הציבור.

✓ התחזק הקשר בין המרכז לגיל הרך לבין הגנות שמפנות ילדים שאותרו לטיפול ביחידה הטיפולית.

✓ התחזק הקשר עם מחלקת הרווחה - התקיימו קבוצות כישורים חברתיים ומוכנות ללמידה במועדוני רווחה ע"י צוות היחידה הטיפולית. נעשתה חשיבה עם הרווחה להכנסת איש צוות מהיחידה למועדוני הרווחה לשנה"ל הבאה.

✓ מינוי עובד סוציאלי ע"י הרווחה במרכז לגיל הרך בגבעת אולגה.

פרדס חנה

✓ הקמת המחלקה לגיל הרך אפשרה מעבר ממתן שירותי חינוך בריאות ורווחה מופרדים, למערך שירותים מסונכרן עם מודעות מערכתית-התפתחותית.

דוגמאות: מודל עבודה עם השפ"ח והרווחה לדיון על מעבר ילדים ממעונות היום לגני הרשות / דיונים משותפים שפ"ח, מתי"א, צוות מרכז על ילדים שזקוקים לשילוב / מודל עבודה עם צוות השמה לילדים עם צרכים מיוחדים עד גיל שלוש / מודל עבודה לגבי פעוטות בסיכון.

✓ מיסוד תהליכי עבודה לקידום רצף הטיפול בילדים

דוגמאות: ועדה למעברים בין מעונות יום לגני רשות טרום טרום חובה בייחוד במה שנוגע לפעוטות בסיכון / דיונים משותפים על ילדי שילוב, ומתן סיוע יישובי. (תכנית חכמ"ה, טיפולים במרכז לגיל הרך, מתי"א) / דיונים משותפים לשיבוץ ילדי החינוך המיוחד. (מתי"א, שפ"ח, צוות טיפולי במרכז לגיל הרך.) / בעקבות תהליכי איתור נפתח גן חינוך מיוחד לילדי PDD.

✓ שיתוף פעולה בהקמת פעילויות ותכניות במחלקות אחרות ביישוב בשיתוף המחלקה לגיל הרך כמו "נתיבים להורות" המופעלת על ידי המחלקה לשירותים חברתיים.

✓ הוקם צוות היגוי לגיל הרך המנוהל ע"י מנהלת מחלקת הגיל הרך בו נעשה גיבוש מנגנוני שיתוף והעברת מידע בין נותני השירותים לטובת הילד ומשפחתו.

החלטות לדוגמא

- ✓ צורך לשפר טופסי מעקב אחר פעוטות בסיכון, ולהפכם לכלי עבודה יעיל יותר.
- ✓ צורך לתגבר מערך הדרכה ותחזוקה רגשי התנהגותי לצוותי המעונות. מעבר להשתלמות.
- ✓ צורך לשפר מערך איתור ומעקב אחר פעוטות במעונות שאינם מוגדרים כפעוטות בסיכון על ידי הרווחה.

מגדל העמק

צירוף מנהלת המרכז לצוות היגוי מרכזי יישובי, תיאום משותף בנוגע לועדות ההשמה של ילדי הגנים כבר לשנת הלימודים הבאה. נבנו והופעלו תכניות חדשות תוך כדי שיתופי פעולה. למשל, מועדוני לילדים בהסיכון בשיתוף המחלקה לשירותים חברתיים והתכנית הלאומית.

נהלים שגובשו

- ✓ טופס העברת מידע לעו"ס המטפל לאחר פגישת הדרכה עם הורי הפעוט במעון.
- ✓ מנהלות המעונות יאפשרו לצוותים המטפלים לקבל הדרכה בשעות הצהריים במעון.
- ✓ בחודשים מאי-יולי- מפגשים בנושא מעברים ושיבוץ בגני ילדים של הרשות.

תמי בר ששת מנהלת אגף לשירותים חברתיים: "מבחינת שיתופי פעולה יישוביים בתחום הגיל הרך, אנחנו צעד אחד קדימה ביחס למקום בו היינו לפני שנה".

ענת ראש צוות ברווחה: "בעקבות תהליכי שינוי התפיסתי-ארגוני, יש יותר הבנה והתמודדות בתחום ההתפתחותי".
אביטל רכזת צוות גיל הרך: "עולה צורך להתייחס לתחום הגיל הרך כתחום בפני עצמו ולא כתחום שמקבל משאבים בסגנון "השמיכה הקצרה".

אור עקיבא

- ✓ הפעלת תוכנית להורים ופעוטות -מרכז העשרה "משחק וחוויה" בספריה בשיתוף גורמים מגוונים בעיר - בוקר בשבוע ופעמיים אחה"צ כולל אחה"צ לאוכלוסיה החרדית. (מתנ"ס- האגף התורני, רווחה, ספריה).
- ✓ נוכחות קבועה של מנהלת המחלקה לגיל הרך בוועדות לילדים בסיכון ובוועדות מעונות ברווחה ובתוכנית "נתיבים להורות".
- ✓ תגבור גני טרום חובה בסייעת נוספת בתחילת שנה- פרויקט משותף למחלקת גנים והגיל הרך.
- ✓ הפעלת קבוצות להורים בשיתוף מרכז לילד ולמשפחה.
- ✓ השרות הפסיכולוגי הקצה תקן פסיכולוג לילדים בגיל גן טרום חובה.
- ✓ הרווחה החינוכית איפשרה את הרחבת תוכנית "אור" לעוד 4 גנים.
- ✓ המתנ"ס פתח פתיחת צהרון המוכר ע"י התמ"ת בגן טרום חובה.
- ✓ הרשות המקומית איפשרה הרחבת שעות גננות שילוב בגני הילדים.
- ✓ "התוכנית נהדרת, חבל שאין יותר שעות. קשה לחלק את מעט השעות על כל כיתות המעון".
- ✓ "התוכנית מסייעת לי גם בשיח שלי מול ההורים".

חצור הגלילית

- ✓ התכנית הלאומית בשיתוף עם הרשות המקומית העמידו תקציבים שאיפשרו הרחבת תקנים.

קריית אתא

- ✓ מינוי עובדת סוציאלית מטעם הרווחה לתחום הגיל הרך.
- ✓ מינוי יועצת חינוכית לגני הילדים.

כרמיאל

✓ עבודה מקצועית במעונות היום במסגרת תוכנית "לראות את הנולד" - לאחר שש שנות פעילות ניתן להצביע על שינוי מעמיק בשותפות עם מעונות היום.

מנהלת מעון

★ "אני רואה שינוי מקצועי אדיר בהסתכלות, בטיפול-חינוך, בהערכת יכולות הילד מתוך רצון לקדם מהמקום בו נמצא הילד ללא שיפוטיות ובהתאמת המסגרת הכיתתית לילד".

מטפלות במעונות

★ "גם אני למדתי לשאול את ההורים בשיחת איסוף מידע, שאלות יותר מקצועיות וביחד להתאים תכנית מקדמת לילד, אנו נתפסים היום כמעון עם צוות מקצועי, מדריך, מכון ודיסקרט".

★ "ההורים מתיעצים ופונים בחופשיות, נרקמו יחסי אמון לא שיפוטיים והכוונה לגורמים מקצועיים חיצוניים במידת הצורך".

★ "התוכנית כיוונה אותי להרחיב את התכנים ולשתף הורים, ע"י הדרכת הורים כקבוצה, הדרכות צוות בנושאים ספציפיים ע"י תיאורי מקרה והדרכה מרחיבת דעת בנושאים שונים".

★ "התוכנית הביאה לשינופי פעולה בין המעונות, שירותי הרווחה ובקהילה".

חצור הגלילית

✓ השנה התקיימה השתלמות סדנאית לכל צוותי המעונות בישוב (מטפלות ומנהלות). אחוזי ההשתתפות בהשתלמות היו גבוהים ביותר, וכך גם שביעות הרצון שעלתה מהמשובים.

ציטוטים מהמשתתפים בתוכנית

★ "התוכנית נהדרת, חבל שאין יותר שעות. קשה לחלק את מעט השעות על כל כיתות המעון".

★ "התוכנית מסייעת לי גם בשיח שלי מול ההורים".

טירת כרמל - מרכז הפעו"ט

✓ כמדי שנה מתקיימות לקראת סיום השנה **שיחות משוב** והערכה עם כל אחת מעובדות צוות המרכז לגיל הרך על ידי האחראית על תחומה/מדריכתה. המשוב מהווה בסיס להתקדמות העובדת, לגיבוש החלטות רוחביות על המחלקה ועוד.

✓ הגישה המרכזית לפיתוח והכשרת הצוות היא קיומן של **הדרכות פרטניות וקבוצתיות** של כל אחד מהעובדים. כחלק מהליכי הלמידה והחשיבה פעלה השנה לטובת הצוות המקצועי קבוצת **הדרכה בידאו**.

✓ **התקיומו ימי עיון והשתלמויות בנושאים שונים** וכן נערכו **ימי גיבוש**, המעניקים לעובדים כלים ייחודיים לעבודה שוטפת בהתאם לתחומי העיסוק השונים ומעשירים את הידע המקצועי.

✓ המרכז דואג **להוקיר את פועלם** של אנשי הצוות באירועים שונים. כל אלה משפיעים על שביעות הרצון ותחושת השייכות למרכז ולצוות.

✓ המרכז ממשיך להוות **חממה להשתלמות** אנשי צוות במסגרות שונות וכך מסייע לשמור על רמת הידע, הנסיון והיכולת הגבוהה של העוסקים בתחום הגיל הרך בארץ.

✓ במסגרת תוכנית "מעגלים" - יחידה טיפולית למשפחות בסיכון - נעשתה עבודה לפיתוח ידע טיפולי לגבי משפחות וילדים בסיכון בגיל הרך.

✓ במרכז הוקמה מחלקת הדרכה לילדים ולהורים - המחלקה נוצרה השנה בעקבות חשיבה על אירגון מחדש של תוכניות ההדרכה והתערבות. יצירת שפה משותפת והבנייה של הכשרה מקצועית היא האתגר הגדול. האתגר לאורך השנה היה ליצור תחושת צוות ואחווה והדבר הצליח.

במסגרת זו הועברו שאלונים להורים המשתתפים. בכולם עולה דירוג גבוה של מקצועיות אנשי הצוות והקשר איתם. התקבל דירוג גבוה לסוג התכנים והאופן בו דובר. בקבוצות ההורים ציינו שהיו רוצים יותר זמן לשיחת ההורים.

ציטוטים של ההורים:

- ★ "ההדרכה הייתה עבורי תהליך משמעותי, קיבלתי חיזוקים לאימהות שלי...אני פחות כועסת ויותר מבינה את הילד".
- ★ "אני מבינה יותר מה גורם לילד להיות חסר מנוחה ולכעוס".
- ★ "ההדרכה עשתה לי סדר...פחות התעסקות בהגנתו של הילד ויותר איך לסייע לו להתמודד עם קונפליקטים בהם נתקל ביום יום".
- ★ "המפגשים זימנו יותר זמן ביחד, יותר הנאה משותפת...נהניתי לראות איך הילדים משחקים יחד ולא רבים אחד עם השני".
- ★ "בעקבות הקבוצה אני מקדישה יותר זמן איכות עם הילדה".
- ★ "למדתי לדבר עם הילד בצורה החלטית ועקבית ובטונים נמוכים".
- ★ "למדתי להיות קשובה לצרכי הילד".
- ★ "ישנם רגעים שאני עוצרת לשניה וחושבת איך לעשות אחרת לפי מה שלמדנו בקבוצה. למשל: אם הילד בוכה בגלל משהו שרוצה ואני לא מסכימה אז עכשיו יותר קל לי בזכות הכלים שקיבלתי בקבוצה".
- ★ "למדתי על עצמי דברים שהם גבול עבורי ואיך להציב את הגבול מול הילד".
- ★ "למדתי לדבר על רגשות בפתירות".

חדרה

- ✓ הדרכת מעונות של צוות היחידה הטיפולית.
- ✓ נפתח קורס לסייעות גני ילדים עם מכללת וינגייט -רק בוגרות הקורס תוכלנה להיות סייעות קבועות.
- ✓ נפתח בית ספר להורים - הרצאות להורי ילדי כל גני הילדים בעיר.

מגדל העמק

נערך יום עיון ל 70 משתתפים בנושא "הגמגום", הוקם פורום למנהלות מעונות יום.

התוכניות למען הגיל הרך שהופעלו השנה בסיוע תקציבי של הקרן

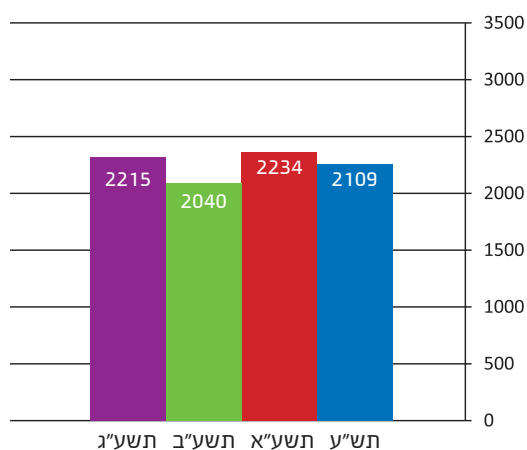
שם המרכז	תכניות איתור במסגרות	טיפולים	תכניות העשרה ומניעה	מסגרות חינוכיות	הכשרה והדרכה
אור עקיבא	מעונות וגנים	יחידה להתפתחות הילד בקהילה: טיפולים התפתחותיים מסיכון לסיכוי	משחקיה תכנית רציפה מרכז מטאור תכנית "אילנות" בגני	קט-גן	השתלמויות לצוותים
טירת כרמל	איתור בטיפות חלב, מעונות, מעגן בגני	יחידה להתפתחות הילד בקהילה: טיפולים התפתחותיים טיפולים רגשיים שר"פ	תכניות מניעה לילדים ולחוריהם: התחלה טובה, ביחד, בית וגן ניצנים: לילדי גני חובה וילדי א-ב	מעון יום, צהרונים, קטי גנים	מחלקת הכשרה
כרמיאל	לראות את הנולד: איתור במעונות מעגן	טיפולים התפתחותיים	בית פתוח "אם לאם"		
מגדל העמק	איתור במעונות (מעגן), גנים (אור) וטיפות חלב	יחידה התפתחותית, תכנית שחר, תוכנית ביוספטר(שתי האחרונות מספטר)נתיבים להורות	בית פתוח ומשחקיה, מעבר בטוח מהגן ל-א, אילנות בגנים, ליווי התפתחותי, חוגי העשרה, קבוצת הורים-אדלר	מועדונית רווחה לגיל הרך (נפתחה באוקטובר)	יום עיון בנושא גמגום, הדרכות למטפלות מעגן
נתניה	מעגן בגנים. איתור ילדים במצוקה נפשית במעונות, איתור במשפחתונים	יחידות להתפתחות הילד	צעדים בריאים, עיסוי תינוקות הורות מגדלת סדנאות הורים חשיבות המשחק בגיל הרך	מועדוניות	הכשרה לאחיות: צעדים בריאים
פרדס חנה	תכנית התערבות בטיפות חלב, איתור במעונות היום ובגני הילדים.	יחידה להתפתחות הילד בקהילה: טיפולים רגשיים והתפתחותיים	התערבות בגני, תכנית התערבות במעון יום.	קט גן	
צפת	מעגן אור, חצר פעילה	"חצר פעילה", אור	משחק-מאור חיים.		
חצור הגלילית		טיפולים התפתחותיים	באים מאהב"ה	מעון יום	השתלמויות לצוותים
קצרין	מט"ן- איתור מוקדם וטיפול במעונות יום	טיפולים התפתחותיים	הדרכת הורים		השתלמויות לצוותים
חדרה- גבעת אולגה		טיפולים התפתחותיים	הנוף החזותי של הילד טיפוח רגשי כישורים חברתיים התפתחות תקינה קבוצת מגע ותנועה הכנה לא' הדרכה בטיפות חלב הדרכה במרחבים		
קרית אתא	איתור והדרכה בטיפות חלב איתור במעונות יום ע"פ צורך	יחידה להתפתחות הילד בקהילה	שילוב צוות התפתחותי במעונות יום. קבוצות הורים	שני קטי גנים מועדונית לילדים בסיכון	

מקרא: ■ בשיתוף עם קרן שטינמץ ■ תוכניות נוספות

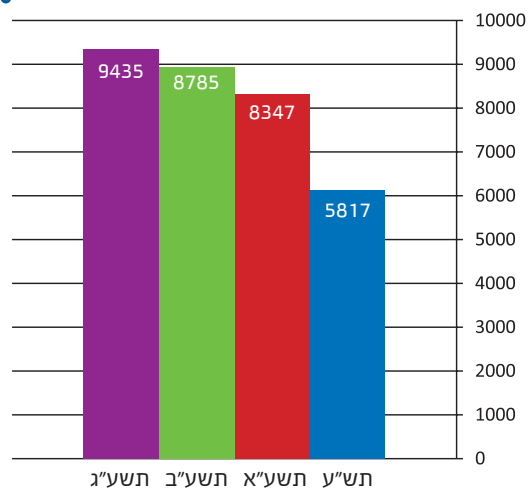

נתונים כמותיים

סהכ הורים השותפים לתכניות שמופעלות לאורך השנים

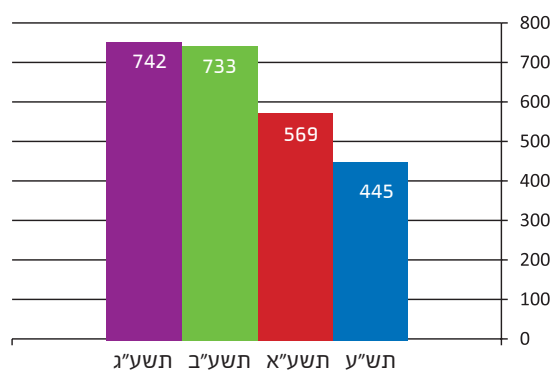

סהכ ילדים המשתתפים בתכניות לאורך השנים

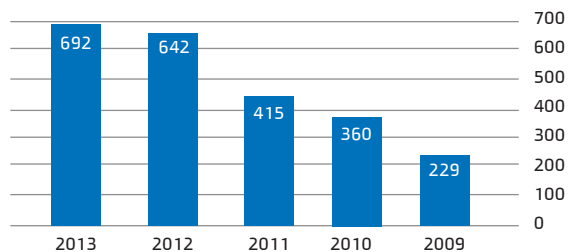

* מעניין לראות כי חלק גדול מהתכניות שהופעלו שילבו הדרכה להורים ומספר ההורים השותפים לתכניות עלה מאד.

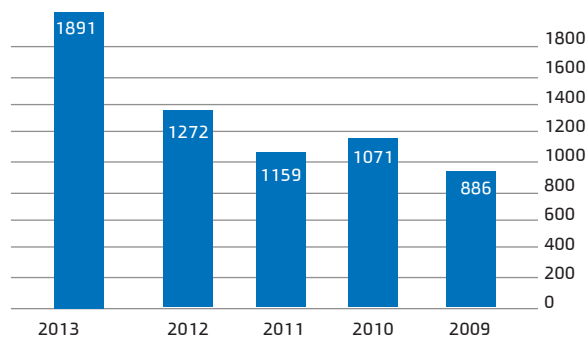
סהכ אנשי צוות המשתתפים בתכניות לאורך השנים

ילדים שהשתתפו בקבוצה ארוכת טווח יותר מ-10 מפגשים בשנה

ילדים שקיבלו טיפול או הדרכה פרטנית קבועה מעל 20 מפגשים בשנה

* ב 2013 ניכר כי יותר ילדים קיבלו התייחסות פרטנית ארוכת טווח. הסיבה לכך היא בהגדלת מספר הטיפולים ההתפתחותיים וכן בהוכחת יעילותן של תכניות פרטניות בגיל הרך.

מספר הילדים בתכניות האיתור ירד במקצת בשל העובדה כי חלק מהישובים לא קיבלו תמיכה לכך וחלק עדיין לא הפעילו את תכניות האיתור ברשויותיהם.

ילדים שעברו תהליכי איתור (טיפות חלב, מעונות וגנים)

